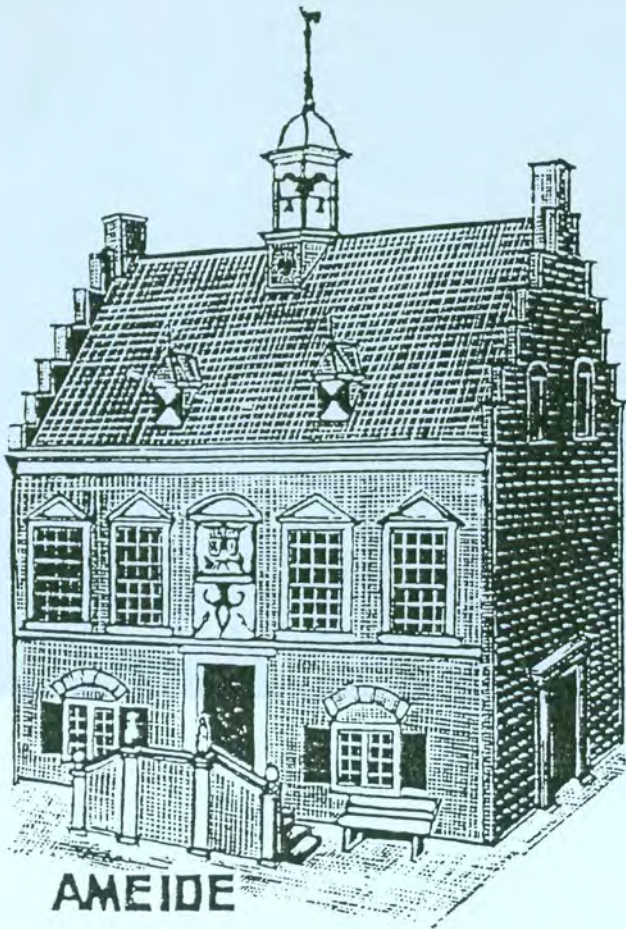

*Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven*

JAARGANG 12
nr.1

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	A.M. den Oudsten, Kerkweg 29, 4235 VT Tienhoven, ☎ 601249
Secretaris	P. Will, Hazelaarlaan 21, 4233 HN Ameide, ☎ 602535
2e secretaris	G.W. Groenendijk, De Bogerd 3, 4233 GN Ameide, ☎ 601886
Penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adjunct	vacature
Lid	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Lid	C.J. Neels, Lekdijk 24, 4235 VL Tienhoven ☎ 601320
Lid	C. den Oudsten, Hogewaard 12, 4235 VS Tienhoven, ☎ 601966
Lid	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EX Ameide, ☎ 601369

CORRESPONDENTIEADRES

P. Will

EXCURSIES

A.M. den Oudsten

REDACTIEADRES KWARTAALBLAD

J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt f 30,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

INHOUDSOPGAVE:

Van de voorzitter

Het verdere Verenigingsnieuws:

Een (te)rechtzetting

G.W. Groenendijk: Van de Werkgroep Genealogie

P. van Toor: Stukje uit het boekje 'Een avondje in Muscadin

P. van Toor: Onze overbuur Jaarsveid

P. Will: Uit de eigens der Diepenhorsten, deel 1

G. Streefkerk: Het herstel der knekelhuisjes voltooid

A.M. den Oudsten: Uit Schoonhovensche Courant, een eeuw terug

S.N.U.R.: Ameide Bastidestad

- Verslaggeving tijdschriftartikelen, etc.

VAN DE VOORZITTER

Bij de eerste uitgave van ons Nieuwsblad in 2001 wil ik u als voorzitter namens het bestuur nog alle goeds toewensen voor het komende jaar.

Terugkijkend op het voorbije jaar kunnen we van diverse geslaagde activiteiten spreken. We zullen daar in de a.s. jaarvergadering in april nader op terugkomen.

Wat mij in de afgelopen tijd is opgevallen, is dat er in Ameide-Tienhoven verschillende verzamelaars zijn, op allerlei gebied, met een collectie die er zijn mag. Heeft U soms ook zo iets? Laat het ons eens weten, mogelijk zijn er wederzijdse belangen. Hierbij is voor ons niet primair dit in bezit te krijgen, maar het behoud op lange termijn voor de gemeenschap.

Bij het uitkomen van dit Nieuwsblad wil ik de redactie nog eens nadrukkelijk bedanken voor de inzet en haar prijzen voor het resultaat. Het blad is de manier om in de vereniging elkaar erin te betrekken. Individuele bijdragen zijn dan ook van harte welkom en degenen die dit reeds doen of gedaan hebben, hartelijk dank.

Een van de zaken die ons als bestuur en commissie-onderkomen bezighoudt, is te komen tot een reëel realiseerbaar onderdak voor onze spullen. Zodra zich er positieve ontwikkelingen voordoen, zullen we u hiervan op de hoogte brengen.

Voorts willen wij met de lezingen en excursies doorgaan. Uiteraard zal niet alles u zo na aan het hart liggen, maar laat u ook eens uw gezicht zien. Meestal komen er toch leuke en interessante dingen aan de orde.

Rest mij als laatste punt, doch niet het minste, mijn voorganger Gerrit Streefkerk nog eens te bedanken, iets wat wij in de bestuursvergadering vanzelfsprekend ook gedaan hebben, voor zijn inzet en het aanstekelijke enthousiasme waarmee hij de jaren door leiding heeft gegeven. Hij heeft, gezien zijn leeftijd, gemeend als voorzitter te moeten terugtreden. Hij blijft echter in het bestuur actief en ik weet dat we geen vergeefs beroep op zijn nog altijd aanwezige energie kunnen doen. Gerrit, het beste!

Al den Oudsten

VERDER VERENIGINGSNIEUWS

- HET LOT VAN D' OUWE LOSWAL EN DE SLOOP VAN DE STEIGERS

In het vorige nummer meldden wij dat zowel de groep-Westerhout als onze Vereniging voor de Raadsvergadering van oktober '00 een bezwaarschrift hadden ingediend tegen het B. en W.-voorstel een sloopvergunning aan te vragen aangaande de steigers van de oude loswal. Bij meerderheid van stemmen is dit voorstel om tot sloop over te gaan, weliswaar na forse schorsing van de vergadering, door de Raad aangenomen.

Zelf heeft genoemde groep op advies van de Klachtencommissie offertes aangevraagd, waaruit is gebleken dat herstel aanzienlijk kostenbesparend is i.v. m. de voorgestelde sloop.

Een schrijven in deze geest + een adhesiebetuiging onzerzijds is inmiddels gegaan naar B. en W. en de gemeenteraad, terwijl dhr. Jan Westerhout een paar raadsleden persoonlijk heeft benaderd. Wordt vervolgd!

- DE OPEN DAG OP SINTE KATRIJN IN BOERENKLAAS

Op 25 november is er in de 'Boerenklaas' in Brandwijk een open dag gehouden. Vrijwel alle historisch getinte verenigingen uit de regio hebben hun beste beentje voorgezet. Hele drommen - het gros uit deze contreien - geïnteresseerd in oud erfgoed en/of het voorgeslacht toonden hun belangstelling. Vooral bij de genealogische stands werd driftig 'gemolken'. Ook onze vereniging in de persoon van Gert Groenendijk heeft in dit opzicht met z'n laptop hand- en spandiensten kunnen verrichten en aan wat ruilhandel kunnen doen. Tal van gezichten vol vraagtekens zag je vertrekken met uitroeptekentjes!

Opmerkelijk dat je op zo'n dag merkt hoe soms voorgeslachten in elkaar overlopen. Hoe frequent schuurt op d'n duur de ene familie tegen de andere aan?

Iets dergelijks vraagt om nadere ontmoeting en herhaling in de komende jaren. En nu maar hopen dat Boerenklaas een langer leven is beschoren, zodat we er aldaar geen punt achter behoeven te zetten.

- ONZE SAMENSCHOLINGEN

DE BACH-AVOND

Op woensdag 8 november heeft onze eerste burger maar weer eens bewezen dat hij meer noten op zijn zang heeft dan enkel via Zederik-praet.

Burgemeester-musicus, de heer T. den Breejen, heeft ter ere van het Bachjaar een klinkende avond verzorgd. Hij heeft ons ingeleid in het leven en het levenswerk van Johann S. Bach.

Met praat en plaat heeft de spreker het relatief groot aantal belangstellende toehoorders bijzonder weten te boeien. We mogen als bestuur dankbaar terugblikken op een leerzame en aangename avond. Iets voor herhaling vatbaar.

HUWELIJKSAVOND

Op 18 januari was te gast Drs. Strouken, directeur van het Centrum voor Volkscultuur te Utrecht. Deze heeft de aanwezigen getraakteerd op anekdotes, etc. rondom vrijages en huwelijksgebruiken.

DE AVOND OVER JOODS LEVEN

Op donderdag 22 februari is als inleider uitgenodigd de heer Drs. Bart Wallet. Over joods leven ooit in de Waard komt hij spreken. Zie verder de uitnodiging, gevoegd bij dit blad.

DE ACCEPTGIRO'S

Bijgesloten treft u aan de acceptgiro's. Graag zag de penningmeester de contributies over het jaar 2001 voldaan voor 1 april a.s. Alvast bedankt voor de te nemen moeite.

Van de Werkgroep Genealogie

In het vorige nieuwsblad van onze Vereniging (jaargang 11 nr. 4) is een beschrijving gegeven van de plannen van de Werkgroep Genealogie. Thans kunnen we melden dat er op het gemeentehuis te Meerkerk een proef is gedaan met het scannen van akten van de Burgerlijke Stand. Voor deze proef is van alle geboorteakten van Ameide in 1812 een scan gemaakt. In dat jaar zijn 42 kinderen geboren in Ameide en derhalve 42 geboorteakten opgemaakt. Vervolgens zijn deze gescande akten op Cd-rom geplaatst. De resultaten van deze proef zijn door de Werkgroep positief beoordeeld. Nu is het nog zoeken naar een methode om de grote hoeveelheid gegevens op een zo efficiënt mogelijke manier te scannen en toegankelijk te maken. Wie daarbij kan en wil helpen wordt uitgenodigd zich te melden. Graag zouden we ook van gedachten willen wisselen met een internet deskundige. Heeft u interesse of weet u iemand anders, laat het even weten.

Om een beeld te geven van de resultaten van deze proef volgen hierna een tweetal uitgeschreven akten en een akte zoals die in 1812 is geschreven. Wanneer deze akten nauwgezet worden gelezen zijn daar veel gegevens uit te halen. Doch de gegevens van deze akten roepen ook vragen op, bijvoorbeeld:

- Hoe zouden de leef-, gezins- en woonomstandigheden zijn geweest van Jannigje Tromp die als weduwe van 45 jaar in een Hutje van Riet aan de Sluijsendijk is bevallen van een dochter.
- Wat zou Ferdinand Fontane die als 60 jarige vader, Gepensioneerd Leuitenant der Oude Hollandsche Armee, wonende in de Nieuwstraat, allemaal hebben meegemaakt.
- Hoe zouden de sociale omstandigheden er in 1812 hebben uitgezien.

Op dergelijke vragen zijn (nog) geen antwoorden te geven. Verder onderzoek in de archieven is noodzakelijk om daarvan een beeld te kunnen vormen.

Hierna volgt de tekst van een tweetal akten (nummers 22 en 11):

No. 22 In het Jaar agttien honderd en Twaalf den vijfden September des voormiddags ten Elf Uuren, is voor ons Warnardus Verhagen, Maire en Officier van den Burgerlijken Staat der Gemeente van Ameide, Canton Gorcom, departement der Monden van de Maas, gecompareerd.

Anna Elisabeth Rossert, weduwe Nicolaas Visser, oud drie en zestig Jaren, geadmitteerde vroedvrouw, wonende alhier aan de Voorstraat, dewelke ons heeft verklaard, dat op den Vierden dezer Maand September agttien honderd en twaalf, des avonds ten zeven Uuren in een Hutje van Riet, staande alhier aan den Sluijsendijk, in adsistentie van haar als vroedvrouw, een onecht kind van het vrouwelijk geslacht, heden aan ons Maire Voorgesteld, is geboren, uit Jannigje Tromp, oud vijf en veertig Jaren, weduwe van Jan van Dommelen, overleden den zestienden Februarij agttien honderd en Tien, en dat zij Jannigje Tromp heeft verklaard, aan dat haar kind te zullen geven de Naam en Toenaam van Jannigje van der Tromp.

De gemelde verklaring en voorstelling is geschied in tegenwoordigheid van Johannes van Kekem, oud agt en vijftig Jaren, koopman, en Cornelis van Gelderen, oud vier en Veertig Jaren, Meester Zilversmid, beiden alhier woonachtig, en heeft zij declarante en getuigen de acte van geboorte, na dat hun dezelve was voorgelezen nevens ons ondertekend.

*De Weduwe Visser Joh van Riet
Cornelis van Gelderen
W. Verhagen*

In de kantlijn van deze acte is de volgende tekst vermeld:

Bij vonnis der Regtbank van eersten aanleg te Gorinchem van den 23 februarij 1822, is de geslachtsnaam **van der Tromp** welke aan het kind in de nevenstaande acte voorkomende met die van Jannigje tot voornaam is gegeven geroijeerd geworden zoo dat in de voortaan uit te leveren expeditien dezer acte het voornoemde kind enkel onder de voornaam **Jannigje** zal worden aangeduid, zijnde het voornoemde vonnis is, de geboorte Registers der Gemeente Ameide over den Jare 1822 op fol. 6 v. 7 R en 8 R ingeschreven Ameide den 11 Maart 1822.

De ambtenaar van den burgerlijken Stand: W. Verhagen.

No. 11 In het Jaar agttien honderd en Twaalf den vijfden Meij des avonds ten Zeven Uuren, is voor ons Warnardus Verhagen, Maire en Officier van den Burgerlijken Staat der Gemeente van Ameide, Canton Gorcom, departement der Monden van de Maas, gecompareerd

Ferdinant Fontane, oud zestig Jaren, Gepensioneerd Leutenant der Oude Hollandsche Armee, wonende alhier inde Nieuwstraat No. 70, welke ons Een Kind van het vrouwelijke geslacht heeft voorgesteld den vierden dezer Maand Meij agttien honderd en Twaalf, des avonds ten half zeven Uuren, ten zijnen voornoemde woonhuize, uit hem declarant en Elizabeth Kloos, deszelfs Huisvrouw oud dertig Jaren, geboren, en aan hetwelk hij verklaard heeft, de voornaam van Helena te willen geven.

De gemelde verklaring en voorstelling is geschied in tegenwoordigheid van Johannes Mesker oud agt en veertig Jaren, Meester Kleermaker en Klaas Gersie, Meester Klompenmaker, oud zeven en Twintig Jaren, beiden alhier woonachtig en hebben de Vader en Getuigen deze acte van Geboorte, na dat hun dezelve was voorgelezen, nevens ons ondertekend.

F. Fontane

Janus Mesker

Klaas Gersie

W. Verhagen

Hierna volgt nog een acte met het handschrift zoals die in 1812 in Ameide is ingeschreven:

34 In het Jaar agttien honderd en Twaalf den dertien den
November des voormiddags ten Elf Uuren, is voor ons Warnardus
Verhagen, Maire en officier van den Burgerlijken Staat der
gemeente van Ameide, Canton Gorcom - departement der Monden
van de Maas gecompareerd.

Ardiaan van der Gyn, floriszoon, oud zeven en dertig
Jaren, Arbeider, wonende binnen dese Stede, welke ons een kind
van het Mannelyk geslacht heeft voorgesteld, den Twaalfden dezer Maand
November, des nexts om half Twaalf Uuren, uit hem declarant
en Sygje van der Ham deszelfs Huisvrouw, oud vijf en twintig Jaren
in zyn woonhuus No. 54 alhier te Stede geboren, en aan het welk hij
verklaard heeft de voornaam van Jan te zullen geven.

De gemelde verklaring en voorstelling is geschied in tegenwoordig-
heid van Ferdinant Fontane, oud Een en zestig Jaren, gepensioneerd
Leutenant der oude Hollandsche Armee en Constant Verhey, Jacobus
oud zeven en dertig Jaren Arbeider, beiden alhier woonachtig. En
is dese acte van geboorte na voorlezing door de beide Getuigen nevens
ons ondertekend, verklaard de Vader Ardiaan van der Gyn niet
te kunnen schrijven.

F. Fontane Constant Verhey J. Zoon

W. Verhagen

AMEIDE = MEIVELD
Nico Petter = dokter Nico Jesse

In het laatst verschenen nummer: jaargang 11 nr.4 staat op de zesde pagina onderaan de verantwoording van ontvangen boeken. Daaronder schittert de gift van Jean Brüll, secretaris van de vereniging "Herman de Man": *EEN AVONDJE IN MUSCADIN* van Roothaert en Romijn, uitgave 1952. Fragmenten daaruit zouden gaan over dokter Jesse in Meiveld (=Ameide). Zo'n mededeling maakt nieuwsgierig en dus werd het boek via de Stadsbibliotheek Haarlem opgespoord.

De tekst begint zeer goed maar het verhaal dooft uit als een nachtkaaars. Er komen echter enkele lichtende bladzijden in voor waar dokter Nico Jesse de schrijver meeneemt naar Ameide. Hieronder volgen de bewuste fragmenten waarbij alleen die stukken werden overgenomen die op ons dorp slaan. Hetgeen weggelaten werd wordt aangegeven met (...).

"Ik heb een vriend, die arts is in Meiveld, een klein plaatsje aan de Lek, misschien ken je de naam. Die vriend, Nico Petter, is tevens fotograaf (...). Meiveld is een droom van een stadje in zo'n echt Hollands waterlandschap, je ware omgeving om idyllische foto's te maken. Maar Petter's stijl is het tegendeel van idyllisch, eerder hard en cru: mooi in de traditionele zin zijn de foto's die hij maakt niet, waarheidslievend zonder meer zou je ze kunnen noemen. Op de foto's uit Meiveld die hij vertoonde zag je dan ook geen charmante geveltjes en dromerige uitzichten over de rivier, maar (...).

Die Maandag reden we dus naar Meiveld. Ik was er nooit geweest en het plaatsje zelf - dit tussen twee haakjes - werd voor mij een openbaring; veel mooier dan geijkte toeristenplaatsen als Marken en Volendam of zelfs Hoorn en Enkhuizen. Je komt aanrijden over de dijk, langs die enorme, vlakke plas van de Lek; juist bij het stadje heeft de rivier een kromming, waardoor je de dijk in de verte als een schiereiland in het water ziet liggen met een reeks prachtige geveltjes, die je al van heel ver tegen de lucht kunt zien afsteken: een schilderij van Vermeer, zo Hollands en helder. (...)

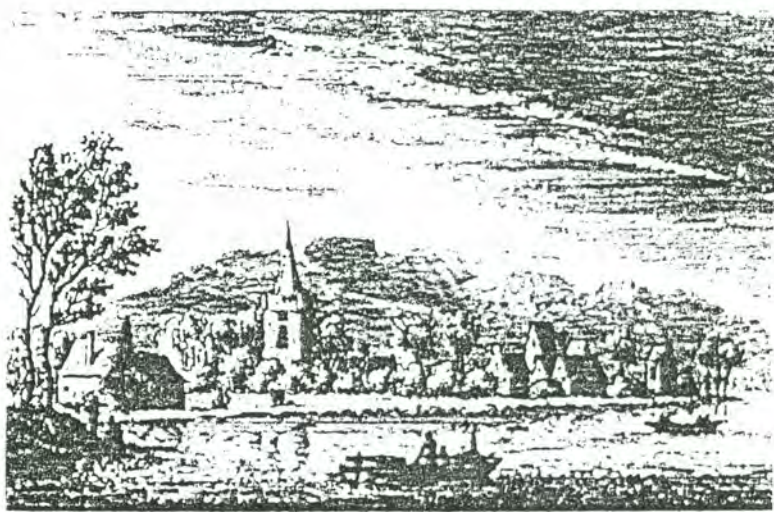
(...) ik ging naar Utrecht terug met de autobus."

Antonius Martinus Henricus ROTHHAERT was een Nederlands letterkundige (Vught 1896-Antwerpen 1967). Hij studeerde rechten in Utrecht en was tot 1915 advocaat te Deurne bij Antwerpen. Daarna wijdde hij zich uitsluitend aan letterkundige arbeid. Zijn bekendste werk *DOCTOR VLIMMEN* (1936) werd aanleiding tot felle protesten van roomse zijde. Er verschenen twee vervolgen op: *VLIMMEN CONTRA VLIMMEN* (1953) en *VLIMMEN'S TWEDE JEUGD* (1957). De historische roman *DIE VERKEERDE WEERELDT* (1939) geldt als zijn belangrijkste werk. Hij schreef ook nog enige detectiveverhalen, o.a. *EEN AVONDJE IN MUSCADIN* (1952, met J.Romijn) en het blijspel *GEVAARLIJK SPEELGOED* (1954). (deze gegevens werden overgenomen uit de Larousse)

Historische platen en prenten van omringende plaatsen (2)

YAERSVELT (1636)

(de platen 1-3). Het dorp is van 800, de huidige kerk is deels 15-e eeuw. Het slot **VELDENSTEIN** werd gebouwd door Henric van Vianen in 1384. In 1489 werd het o.a. door mensen uit Schoonhoven vernield.

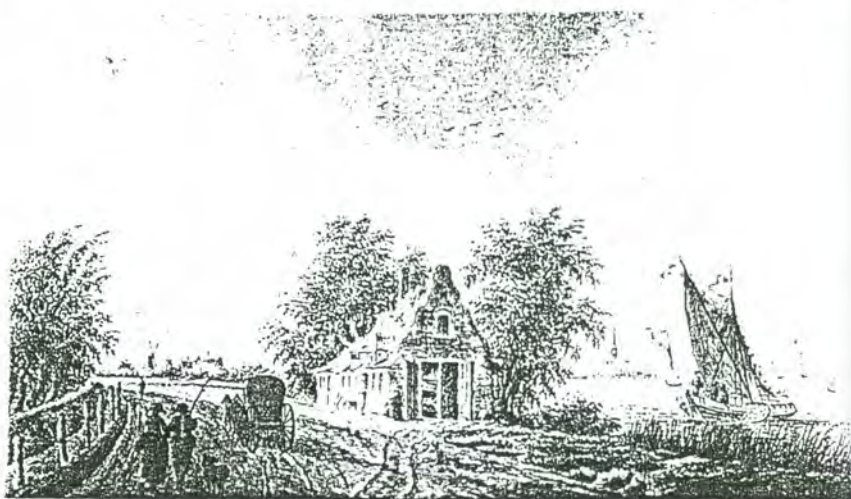

YAERSVELT

pl. 1

In 1579 werd stadhouder Willem I heer van Jaarsveld. Zijn zoon Philips Willem verkocht het in 1608 aan Jan van Vaerlaer die het in 1614 verkocht aan van Alteren uit Amsterdam. Vondel logeerde er.

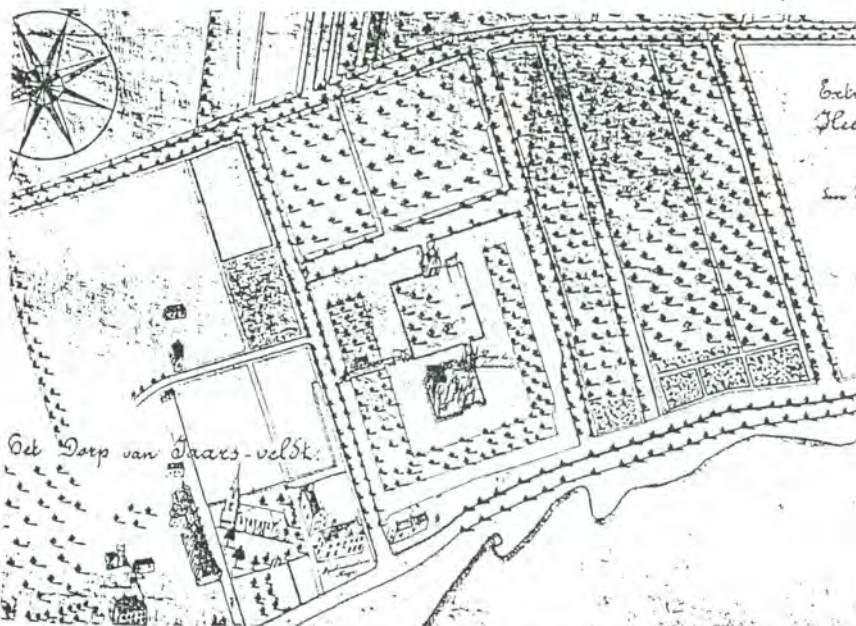
De Fransen vernielden het kasteel in 1672-73. De zware toren bleef nog even staan.

't Oude Veerhuis aan de Lekdijk bij het dorp Jaarsveld. Achttiende-eeuwse tekening in grijs en zwart

In 1734 verwierf Cornelis de Witt Jaarsveld. Hij liet in 1764 het **HUIS** te Jaarsveld als jachthuis bouwen.

Warnardus Verhagen kwam in 1826 in bezit van de heerlijkheid. In 1832 kwam het aan de familie Begram. De heer van der Lee liet het geschikt maken voor permanente bewoning.

De dorpskom van Jaarsveld met linksonder het huis van de Drost, rechts van de kerk het Dijkhuis en geheel rechts het beboste kasteelterrein van Veldenstein. De slingerlijn rechtsonder geeft de rivier de Lek aan. Detail van een 19de-eeuwse kaart getekend naar een kaart van J. Leupenus uit 1685

pl. 3

POLSBROEK (plaat 4)
 bestond al in 1155.
 Toen begonnen de ont-
 ginningen. De eerste
 vermelding van de kerk
 is van 1258. In 1834
 werd het gebouw op de
 toren na vervangen.

LOPIK (hiervan geen
 plaat) wordt voor het
 het eerst vermeld in
 1155. Er stond toen
 waarschijnlijk een
 houten kerk. In het
 begin van de 13-e
 eeuw werd deze ver-
 vangen door een ste-
 nen gebouw. Deze werd
 werd op haar beurt in
 de 15-e eeuw vervan-
 gen door een kruis-
 kerk met een fraaie
 spits, die echter
 verbrandde tijdens
 schermutselingen met
 de Geuzen. In 1637
 was alles weer in
 orde maar later werd
 de toren wegens bouw-
 valligheid vervangen
 door de bekende klei-
 ne spits.

BENSCHOP
 (plaat 5) had in
 het begin van de
 18-e eeuw twee
 fraaie buiten-
 plaatsen op haar
 gebied:
 ZEEVLIET en
 SNELLENBURG
 waarvan echter
 niets meer rest.
 De eerste kerk
 is van 1200.

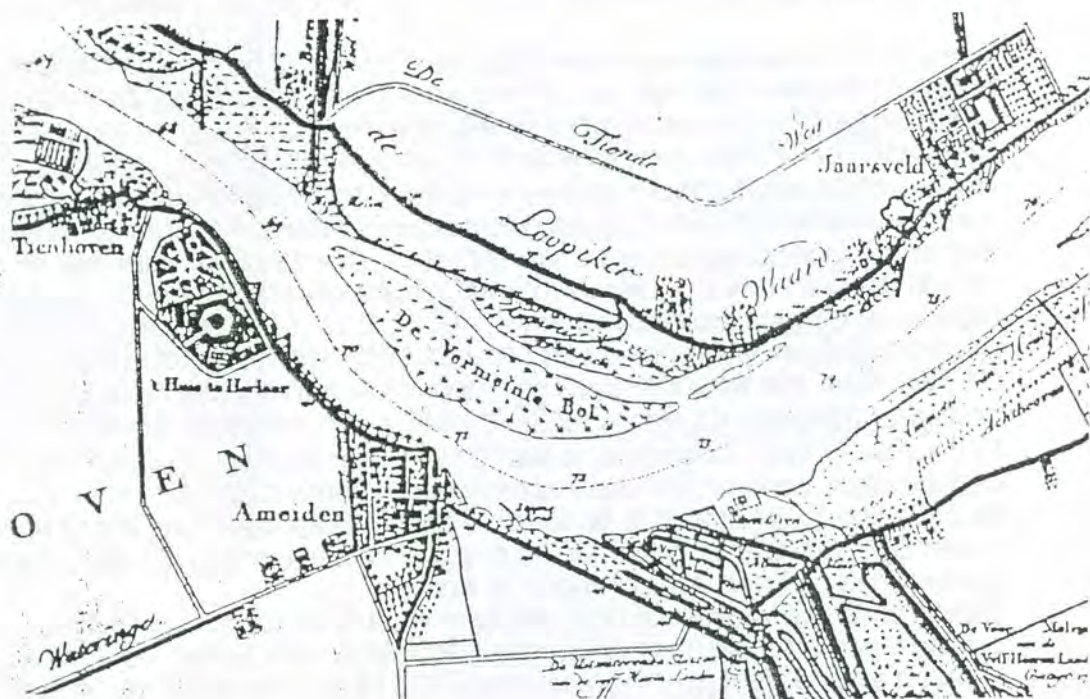
Melchior Bolstra
 maakte tussen
 1751 en 1764
 bijgaande kaart
 (plaat 6).

Gezicht op de kerk van Polsbroek. Tekening in bruin van Paul van Liender uit 1762

Gezicht op de dorpskom van Benschop. Gewassen tekening van J. de Beijer, gedateerd 1 oktober 1744 (Coll. Museum Flehite AC 12-139-2).

pl. 6

ONROEREND GOED AANGEROERD

Weet u nog dat we in aflevering 2 van jaargang 10 aankondigden dat er t.z.t een enkel artikel zou verschijnen over de eigens van de Diepenhorsten? Nu heeft dat drieletterwoord t.z.t. iets van elastiek: die t(ijd) is warempel wel anderhalf jaar gerekt. Ach arme, de redactie is er zich van bewust dat het geduld van geregelde lezenden danig op de proef is gesteld. De oorzaak van deze schone zaak was weliswaar geen laksheid van haar zijde, maar het blijfe feit dat ze zich niet al te veel kopzorgen behoefde te maken over de toevoer van het kwartaalblad-vulling, althans voorshands. En daarbij bevond zich allerhande kopij dat om voorrang vroeg en wat doe je dan: gewoon geduld oefenen...

In december 1998 kregen we namelijk als Vereniging van dorpsgenoot, de heer PIET G. DIEPENHORST, Hazelaarlaan 9 te Ameide ter bewaring een tiental stukken. Deze houden voor een groot deel direct of zijdelings verband met verkopeningen, etc. van erven, grond en opstallen, aan de Voorstraat en voornamelijk aan de Nieuwstraat gelegen. De oudere garde onder ons heeft vast nog wel weet van de vroegere kruiwagenmakerij en later de timmermanswerkplaats in de Pompstraat. En over die plek handelen de meeste stukken.

Alvorens deze documenten tot de andere 'papierenen vaders' te verzamelen willen we de al genoemde belangstellende lezers toch even de gelegenheid bieden nog een glimp van een paar 'overledenen' op te vangen. Dit laatste moet u nu niet verkeerd opvatten: dat woord heeft van huis uit namelijk niets te maken met het werkwoord 'lijden', maar met 'gaan' of 'voorbijgaan'. Overleden betekent dan ook letterlijk: overgegaan van de ene toestand in een andere.

't Is wel even wennen en behoorlijk puzzelen: die langwerpige folio-vouwbladen zijn vaak een beetje stug en verbleekt, het handschrift daarentegen over het algemeen heel mooi, terwijl de breedvoerigheid en het woordgebruik plechtstatig aandoet: met menig woordje Frans doorspekt. Je proeft als het ware de krakende deftigheid van de notaristaal!

Het merendeel der 'smaldelen' zijn afschriften van openbare verkopeningen, verslagen van *Inzetting ende Afslag ter herberg 'het Fortuin' te Ameide* - zoals dat zo fraai verwoord staat - ten overstaan van achtereenvolgens de notarissen Gerrit Bodde en Bastiaan Jacob Bodde (een vorm van erfopvolging: van vader op zoon?) en ene Paulus Sichterman, allen gevestigd te Meerkerk. Daar zijn gewoonlijk ook de akten '*voor den notaris verleden*'. Deze zinsnede-op-stellen wil hier dus zeggen 'gepasseerd'(zie boven) en zoals dat ook voorkomt in tijdsbepalingen als 'verleden jaar' of 'het is lang geleden'. *Da's effe slikke*: kennelijk heeft stede Ameide nimmer kunnen bogen op zulk een kantoor binnen haar muren en heeft toch het dorp Meerkerk reeds in het verleden een streepje voor gehad?

Aardiger is dat een bijna verleden term heel levendig wordt: er is herhaalde malen sprake van trekgeld. Wie kent dat nog: de premie die uitgereikt wordt aan de meestbiedende bij een afmijning van bijv. huizen of landerijen? Zeien ze in deze contreien niet: strijkgeld of plok(geld). En kende het Termeis niet het woord *plok* = pluk? Denk aan *geplokke*.

Nog aardiger is dat ietwat hartzeer is verdwenen. Wij worstelden een goed jaar geleden nog met een probleempje en hoopten een antwoord daarop te kunnen vinden, toen we in deze onroerend-goedstukken begonnen te roeren. We zaten immers met de brandende vraag: Zou dit dossier onze smeulende nieuwsgierigheid kunnen blussen inzake het brandlijsten-repertoire, opgevoerd in aflevering 4 (1987), 2 en 3 (1998) van ons lijfblad. We hadden u destijds deelgenoot gemaakt van onze tobberij met de daarop vermelde huisnummers van 1 tot 190, maar wie woonde *nou krek wao-ro*, m.a.w. aan welke straat of weg lagen de bedoelde panden? En waar ging *ie 't hoekie om*, kwam je van de ene straat in de andere? Extra moeilijk was dat slechts de namen van de huisbazen stonden vermeld, terwijl ook bijgebouwen, schuren en koetshuizen wel nummers droegen.

Bij onze zoektocht daarnaar hadden we aanvankelijk zowel het diepgravende Diepenhorstenboek '*Op zoek naar 't Fortuin*' als de drie brand-afleveringen als lees-bijvoer in de arm genomen in de hoop ietewat wijzer te worden.

Ondertussen hebben we in ons verlofjaar weer 's de plukschort omgebonden en zijn naarstig opnieuw papieren bijeen gaan lezen verscholen in het Zederik-archief. En zo zijn we via kopieën aan de weet gekomen dat er wellicht na de Franse tijd een andere huisnummering is

Bewijs

VAN

EIGENDOM

voor den heer Pieter Loerardus
Johannis de Jong te Ameide

van een woonhuis verdelid in 3 woningen
op steeg in de en woonhuis, met erf
en steeg van de Nieuwstraat te
Ameide

aangekomen
bij koop van de erven van Pieter Berdij
van Tenhoven wedde den heer Daniel
de Jongh te Ameide

in dato 7 Maart 1876

Notaris
B.J. BODDE,
te Meerkerk

441 pers 2 oud

BEWIJS VAN EIGENDOM

VOOR

den Heer Gerrit
Hendrik Diepenhorst

TE

Ameide

VAN

Een woonhuis timmer
manneskplek en
halve steeg en tuin groot
7.53 are

VERLEDEN VOOR

P. SICHTERMAN,

Notaris

TE

MEERKERK,

den 11 Augustus 1919

toegepast. Laat nu een door ons opgedoken lijst uit circa 1830 er 130 tellen i.p.v. - van -die eerdere met 189 *nommers*. Een zestigtal minder, hoe kan dat? Bij nader bezien blijkt dat geen ramp te betekenen, maar dat enkel de echte woningen van een nummer zijn voorzien. En gelukkige bijkomstigheid, hierbij zijn niet de huisbazen, maar de namen van de hoofdbewoners genoemd, veelal met leeftijd en beroep. Deze rijke bron begint op de Dam en gaat via Benedendam, de Princegragt, Broeksteeg (enkel nr. 27), Princegragt-Westzij, Molenstraat en Hooghuis (2 nrs.), Hogewaard (ook 1 nr.: 43), Achterweg, Franschestraat (bezande gedeelte: 1 nr.), weer Achterweg, Peperstraat, Hoogendijk (1 nr.), weer Peperstraat, Nieuwstraat, vervolg Franschestraat, Kerkstraat, weerom naar den Dam en Voorstraat. Vervolgens Doelakker (2 nrs.), Liesveldse steeg (1 nr.), Sluizendijk, Zouwendijk, Sluizen (5 nrs.), de Koormolen aan de sluizen (nr. 130) om dan te besluiten zonder nummer met: Aan boord: Hendrik Roodhorst, schipper.

Laat ons na deze lange aanloop maar de sprong wagen en een duik nemen in de paperassen.

1. Het oudste stuk draagt de datum 8 juli 1717 en heeft als onderschrijf: *In kennisse van mij secretaris G. Bijlandt.*

Waarvan heeft hij kennis? Wel, de voornoemde schout Bijlandt, Jacob Groeneveldt, Bastiaan van der A, Adriaen Joost Jacobus Verhey, Bastiaan van Ree, Christoffel Reynen ende Arie van As, borgemeesteren en scheepenen van Ameide verklaren als opsieners over de goederen van Willem van Kullen, bij dezen te cedeeren (= af te staan), transportereren en in vollen eigendom over te geven aan de heer Ysbrandt Cole en sijne erfgenaemen sekere huuse, schuur, erf ende hof, bepotinge ende beplantinge daarop staande ende gelegen binnen deze stede aan de Nieuwstraat, daar is noordwaarts het bezit van Mees van Eck en zuidwaarts dat van Adriaen Diepenhorst naastgelegen, strekkende vooruit de straat tot achter over of halven brandsloot toe.

De koop moet bezegeld zijn (en dat ook letterlijk) ad f 640,--

Opm. I

Die Adriaen Diepenhorst komt voor op blz. 14 in '*Op zoek naar...*'.

Deze leefde van 1681 tot 1730, woonde in de Nieuwstraat. Hij had ook een bijnaam: Bijl, wat de achternaam van zijn moeder was.

2. In het tweede stuk, gedateerd 14 januari 1790, kwamen we tot onze verrassing namen tegen, die op de bedoelde brandlijst van om en nabij 1785 te lezen zijn. Jammer dat dit oudje, van circa 3/4 eeuw later, evenals het eerste, zo bleekjes aandoet dat het maar moeilijk leesbaar is. Hierin doen heer schout Warnardus Verhagen, Cornelis van den Andel en Hermanus Diepenhorst, schepenen der stede Ameide, cond dat voor hen is gecompareerd Willem Verheij, weleer weduwnaar boedelhouder (=langstlevende echtgenoot) en universeel erfgenaam van Johanna de Groot, in leven dochter van Dwina de Groot en uit dien hoofde mede-erfgenaam van Maarten Col. Deze vroede vaderen dragen over aan Jacob Hol, kleermaker alhier, een huizinge, verdere betimmeringen erf en hof, gelegen aan de Nieuwstraat voor de somma van f 800,--.

Opm. II

Voortdurend wordt in de stukken de ligging en begrenzing nauwkeurig aangeduid. Aanpalende aan deze boedel ligt ten noorden een eigendom der Diaconie-Armen van Meerkerk en ten zuiden de behuizingen van Hermanus Diepenhorst en Lammert van den Boom.

Weer aardig is dat we de drie namen van de schout en schepenen (dat is het oudtijds B. en W.) en ook Willem Verheij en dat armen-diaconiehuis van Meerkerk op de brandcelen tegenkwamen.

Opm. III

Deze Hermanus staat genoemd op blz. 23 (*Op zoek...*), leefde van 1736-1828, was oppasser in de herberg 't Fortuin, staat als schepen geboekstaafd in de jaren 1789-1790.

3. Dan volgt een afschrift van een heuse notarisakte, d.d. 2 december 1847, voorzien van rode lakzegel en al. Dit Bewijs van Eigendom is bestemd voor Daniel de Jongh, aannemer van publieke werken, die zaken doet met zowel kleermaker Johannes Mesker en diens zuster Jannigje, naaister van professie, als met een kleinzoon van Jacob Hol, Klaas genaamd, alhier. Het gaat kennelijk om dezelfde boedel als in 1 en 2 genoemd, nu als twee woonhuisjes aangemerkt met voorts getimmerten, erven en grond, benevens een hoekje tuin, belend (= grenzend aan) ten noorden de heer Jan van den Andel, ten oosten de Nieuwstraat, ten zuiden de erven Frank Arieze Diepenhorst en westelijk de brandsloot.

Opm. IV

Zou dat soms de sloot zijn, die tot kort voor de oorlog onder de Fransestraat doordook en achter de 'School met den Bijbel' langs liep richting Peperstraat?

Opm. V Deze Frank Ariezoon was voerman-kastelein in 't Fortuin, gewoond hebbende Franschestraat 76/74. Na diens overlijden A.D. 1834, 35 jaar oud, werd zijn vrouw Maaïke de Jongh kasteleins-logementshoudster. Van haar staat in het Diepenhorstenboek te lezen dat zij schrijven, noch haar handtekening kon zetten. Twaalf jaar na haar man- overleed zij.

Opm. VI

Aan een stukje Mesker-genealogie ontleen we dat deze Johann Georg Mezger (wat tussen haakjes in het Duits slager betekent, en in het Nederlands tot Mesker is omgedoopt) zich in 1798 vanuit het Duitse Wachbach in Ameide had gevestigd om in dienst te treden bij kleermaker Jacob Hol. Deze was gehuwd met Maagje de Hoop, met wie onze Johann, na het overlijden van baas Hol in 1799 trouwde. In het notarisstuk wordt ze Maagje de Groot genoemd, overleden anno 1810. Hoe zit dat nou, wel is duidelijk dat er relaties bestaan tussen de eigendommen van de families Hol en Mesker.

14. Deze aanblik bood de – door geboren en getogen „Termeyenaars” nog vaak Pompstraat genoemde – Nieuwstraat zo’n vijfvenzeventig jaar geleden. In het grote pand aan de linkerkant van de straat oefende Diepenhorst zijn timmerbedrijf uit. Veldwachter Van Moore is ook hier present.

AU, OVER EEN TEKST GESTRUIKELD

'Een ezel stoot zich (in 't) gemeen, niet twee keer...', oftewel 'Haastige spoed is zelden goed'. Naar aanleiding van een zinsnede uit het vervolgartikel: De geschiedenis van het stadhuis (blz. 18 in onze laatste aflevering) wees een scherp waarnemer ons op een struikelsteen. Jawel, om een lief ding had de redactie gewild dat de rechte gegevens over die brave Hendrik van Brederode (1638-1657) in ons blad waren terecht gekomen. De redactie wist warempel beter en was er al enige jaren geleden achter gekomen dat dat lieverige verhaal over die jeugdige steenlegger naar het rijk der fabelen verwezen moest worden. Zie verder maar ons Nieuwsblad jg. 9, nr. 2 en jaargang 10, nr 1.

Die edle hant die den eersten steen van dit stadthuis selver hadt geplant Anno een Duisent ses hondert veertich en vier, behoorde geen zesjarige toe, maar ene Hendryck van Breedrode, Drossart alhier van 1618 tot 1663. Deze Jonkheer ((1592-1676) -was dus een vijftig-plusser, voortgesproten uit de bastaardtak Brederode van Bolswaert. Zijn pa heette Reinout van Br.

HET HERSTEL VAN BEIDE LIJKENHUISJES VOLTOOID

In vroeger jaren waren dit soort gebouwtjes voornamelijk bestemd tot berging van gereedschap dat nodig was voor het delven van een graf en voor het onderhouden van de begraafplaatsen. Ook stond er een draagbaar in om de kist van de weg naar het graf te brengen.

De naam heeft te maken met het droeve feit dat af en toe het lichaam van een verdrinkene of naamloze zwerver daar tijdelijk werd opgebaard.

In de loop der tijd hebben deze huisjes hun functie echter grotendeels verloren, met het gevolg dat het onderhoud min of meer verwaarloosd werd.

Toen dan ook in 1994 het noodweer de bekapping van het Tienhovense baarhuisje zware schade toebracht, kwam de gemeente op het onzalige idee dat sloop van deze gebouwtjes de goedkoopste oplossing zou zijn, daar de opknap begroot was op f 10.000,--.

Gezien het feit dat deze objecten dateren van ruim 125 jaar geleden, en de stijl navenant was, kon onze vereniging als beschermer van historische waarden zich beslist niet vinden in de zienswijze van de plaatselijke overheid. Derhalve heeft zij protest aangetekend tegen deze sloop en is met een onderbouwd voorstel gekomen. De vereniging wilde alle werkzaamheden kosteloos op zich zou nemen, mits de gemeente bereid zou zijn de benodigde materialen te betalen.

Na flink wikken en wegen van gemeentewege heeft men f 2000,-- ter beschikking gesteld.

De gemeente heeft de baarhuisjes bij schrijven van 13 april 1995 in bruikleen en in verder onderhoud gegeven resp. aan de Kerkvoogdij van Tienhoven en de Hist. Ver. Een aantal bestuursleden en een enkel lid waren intussen aan de slag gegaan en zie... het resultaat mag er best wezen. Deze pittoreske knekelhuisjes zijn nu al even geleden in oude glorie hersteld! Een nadere bestemming is inmiddels ingevuld: in Tienhoven doet het thans dienst als extra opbergruimte voor de kerk, terwijl het in Ameide bij ons in gebruik is voor opslag van historisch waardevolle artikelen.

Op deze wijze dienen beide gebouwtjes een goed doel en is hun voortbestaan gewaarborgd.

P.S.

In het vorige nummer had de redactie u reeds laten kennis maken met een kostenberaming van o.m. het plaatsen van een lijkhuisje op de begraafplaats van Ameide A.D. 1874. In de stadhuisstukken vonden we dat de opdracht aan Wm. Verheij's neus voorbijging. 'n Andere inschrijver, G. W. te Ameide, werd het gegund. Daarover vertellen we u de volgende keer ietwat meer en geven tevens een overzicht van de aard der restauratiewerkzaamheden nu bijna 1 1/4 eeuw later.

Rubriek: **Schoonhovensche Courant** van 100 jaar geleden.

Ik (al den oudsten) heb voor U de berichten van Ameide & Tienhoven uit de jaargang van voornoemde krant uit 1900 gecopieerd. Niet bij elk bericht zal ik commentaar geven maar enkele kanttekeningen hier en daar. De rest spreekt toch voor zichzelf.

Op dit blad het bericht van 1 jan. wat een armoe toch eigenlijk, 9- 10 en 26 jan. kennelijk een natte open winter. In de hoofdartikelen in deze jaargang erg veel aandacht voor de boerenoorlog in Zuid-Afrika, zie ook het bericht van 9 feb.

*Ameide, 1 Jan. Ter bekoming eener Nieuwjaarsfeestgave meldden zich heden 75 hoofden van huisgezinnen aan, wien naar gelang van de grootte van het gezin of de meerdere of mindere behoefte, resp. f 3,—, f 2,50 f 2,— en f 1,— per gezin werd uitgereikt.

— 2 Jan. Door het college van zeters in deze gemeente is aangewezen tot schatter der huurwaarden voor de personeele belasting, dienst 1900, de heer A. Van Staveren alhier.

*Ameide, 9 Jan. Het aantal zieken in deze gemeente is zeer groot. Men treft bijna geen gezin aan, dat geheel gezond is; hoest onder de kinderen en een soort van influenza onder de ouderen. 't Is te wenschen dat we spoedig eens wat helder zonnig weder krijgen; zoo'n mistige vochtige lucht als we sedert een 14 dagen af en toe hadden, is de kiem van vele ongesteldheden.

*Tienhoven, 16 Jan. In deze gemeente zijn gedurende 1899 afgegeven 6 arbeidskaarten, n.l. 3 voor teenschillen en 3 voor mandenmaken.

*Ameide, 25 Jan. Het kohier der grondbelasting dezer gemeente voor 1900 bedraagt in hoofdsom: voor de gebouwde eigendommen f 1158,39, ongebouwde f 1393,87; de 40 gemeente-opcenten op de gebouwde en 10 op de ongebouwde eigendommen, resp. f 463,35 en f 139,89.

*Ameide, 26 Jan. Is de laatste weken ook hier de gezondheidstoestand ongunstig, eveneens is dat het geval met de sterfte. Sedert 4 December jl. toch zijn overleden 18 personen, waaronder 7 kinderen beneden 2-jarigen leeftijd.

*Tienhoven, 3 Jan. Voor de Nieuwjaarsbedeeling was hier beschikbaar pl. m. f 50 en kon aan hen die zich daarvoor aanmeldden, hier slechts enkelen in getal, naar gelang der behoefte, van f 3 tot f 12 per gezin worden ter hand gesteld.

— Bij het Veer alhier had zich jl. Zondag bij de ijsbeweging in de rivier een massa ijs opgehoopt, dat echter vandaag en gister heel wat is opgeruimd. Morgen wordt weder

*Ameide, 15 Jan. In het afgelopen jaar zijn in deze gemeente afgegeven 81 arbeidskaarten, waarvan 41 voor teenschillen, 1 voor teenuitschieten, 3 voor houtschillen, 22 voor mandenmaken, 8 voor hoepmaken en de overige voor verschillende ambachten.

*Ameide, 18 Jan. De algemeene gezondheidstoestand verbeterd hier nog niet, integendeel, dagelijks neemt het aantal ziektegevallen nog toe, gelukkig geen ernstige. Menigeen hunkert naar de koesterende, alles verkwikkende en opwekkende zon, die we in dit jaar nog zoo weinig het voorrecht mochten hebben te aanschouwen. Naar haar en naar een gunstig bericht van onze stamverwanten in Zuid-Afrika, hoevelen zouden daarnaar, al dagen lang, wel uitzien?

*Ameide, 9 Febr. Op Woensdag-avond, 21 Febr. a.s. zullen in de zaal van Mej. de Wed. Diepenhorst alhier een 70-tal lichtbeelden worden vertoond door den heer Horn, van Groningen, o.a. Kijkjes in het land der Boeren en gezichten van het oorlogstooneel in Z. Afrika. Evenals elders, waar de heer Horn met zijn Sciop-ticon optrad, zal het hem hier ook niet aan bezoek ontbreken.

*Ameide, 12 Febr. Bij den bouwman G. O. alhier is een welverend kalf ter wereld gekomen met 5 pooten.

— 't Is hier dezen winter met de hoepelmakerij bijzonder druk, met de mandenmakerij echter is 't op oogenblik slap. Teen om wit te maken zal niet zoo veel aangevoerd worden als 't vorig jaar.

Op dit blad zie 9 april wat op vorig blad genoemd is bij 9 feb. Dan advertentie Koffiehuis verkoop, zou dit het pand zijn waar nu 't Wapen van Ameide in gevestigd is, v/h ook bekend als Met de Bie? maar gelet op afzonderlijk staand woonhuis doet mij twijfelen.

Tienhoven, 26 Febr. Van gister-avond tot heden morgen is op de zalmzegen-
visscherij alhier 1 zalm gevangen.

Ameide, 15 Maart. De miliciens uit deze gemeente zijn als volgt ingelijfd: Barten bij de vesting-artillerie te Gorinchem; De Kruijk bij de genie te Utrecht en Oskam bij de veld-artillerie te Leiden. De milicien Oosterom, wien 't vorig jaar een jaar tiftstel van eerste oefening werd verleend, is thans op zijn verzoek overgeplaatst van Breda naar Utrecht.

Ameide, 23 Maart. Op de vastgestelde kiezerslijst dezer gemeente komen voor 146 kiezers voor de 2de Kamer en de Prov. Staten en 141 voor den Gemeenteraad, zijnde resp. 8 en 3 minder dan 't vorig jaar.

Ameide, 9 April. In de jl. Vrijdag alhier gehouden vergadering van het departement Meerkerk, Ameide c. a. der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, is benoemd tot afgevaardigde naar de aanstaande algemeene vergadering de heer W. G. Degenhardt alhier en tot diens plaatsvervanger de heer Oldemans te Meerkerk.

Als spreker trad op de heer J. H. Rovers, van Amsterdam, die eene keurige redevoering hield over „Nederland en Zuid-Afrika”, waarin ZEd. helder, krachtvol en kernachtig uiteenzette en met tal van voorbeelden uit de oude en nieuwe geschiedenis zoo van ons land als van anderen bewees, dat de overwinning in den strijd der volkeren, — zoowel op intellectueel gebied als op het oorlogsveld — niet ten deel valt aan het numeriek sterkere, maar aan het gelukkige, zedelijke en lichamelijk gezonde, krachtige en weerbare.

KOFFIEHUIS.

Notaris MARIS te Meerkerk zal bij inzetting en afslag op Donderdag 19 en 26 April 1900, telkens 's morgens 10 uur, in het na te melden Koffiehuis te Ameide, publiek verkoopen, voor J. SCHMIDT te Ameide:

Het Woonhuis,

ingericht tot Koffiehuis met recht van Vergunning, genaamd „WELTEVREDEN”, met afzonderlijk staand WOONHUIS, SCHUURTJE, ruim ERF en BOOMGAARD, alles Benedendams te

Ameide,

Sectie B, nos. 1147 en 1536, groot 10 Aren, 10 Centiaren.

Te aanvaarden 1 Mei 1900.

Ameide, 4 April. Bij de heden alhier gehouden verkiezing van drie Hoofdingelanden en drie Hoofdingelanden-Plaatsvervangers, voor het 6de district van het Hoogheemraadschap de Alblasserwaard met Arkel beneden de Zouwe” zijn herkozen tot Hoofdingelanden de heeren D. Schep te Groot-Ammers met 405, H. Van IJzeren te Meerkerk en C. Jongkind te Ameide elk met 400 stemmen; 8 stemmen werden uitgebracht op den heer C. De Vries en 6 op den heer D. Verlek.

Tot Hoofdingelanden-Plaatsvervangers werden herkozen de heeren A. Hakkesteegt te Groot-Ammers met 418 en P. J. Heijboer te Tienhoven met 406 stemmen, terwijl in de plaats van den heer M. Demper te Langerak, die niet meer in aanmerking wenschte te komen, is gekozen de heer C. De Vries aldaar met 361 stemmen; verder verkregen de heeren A. Goedhart 43, M. Demper 11, P. De Ruiter 8, D. Schep 3 stemmen en C. Wink, C. Jongkind en H. Van IJzeren elk 1 stem.

Op dien grond betoogde spreker dan ook ten slotte, gloedvol en overtuigend, dat in den oorlog tusschen Engeland en onze stamverwanten in Zuid-Afrika, de laatsten, volhardend, ongetwijfeld overwinnaars zouden zijn in den overigens zoo ongelijken strijd.

Daverende toejuichingen en hartelijke woorden van hulde en dank van den voorzitter, vielen den spreker ten doel en welverdiend, want niet alleen dat hij de aanwezigen in hooge mate had geboid, hij als deskundige, (geheel belangeloos herwaarts gekomen), stak zo bovendien een stevige riem onder 't hart, wat de oorlogskans onzer stamverwanten betreft.

Door de vergadering werd ruim f 14,— afgezonderd voor het Transvaalfonds.

Ameide, 17 April. Gister-avond gaf de zangvereniging „Kunstliefde en Vriendschap” alhier hare tweede of lenteuitvoering; het weder was echter verre van lentesachtig. De zaal toch eivol en niemand der velen die opkwamen zal zich de reis beklaagd hebben; dat bewees het luide applausissement na ieder der 11 nos., waaruit het programma bestond en niet minder na het stukje viool, waarmee de jonheer Degenhardt het publiek verrastte. Het laatste no., de operette „Klaas en Trien”, van P. Vesseur, liep ook bijzonder goed van stapel en viel erg in den gaest. Alles bijeen genomen verschaftte „Kunstliefde en Vriendschap” weder een allerzelligsten avond en roeven we haar uit naam van zeer velen zeker een snoedig „tot weerziens” toe.

Op dit blad bericht 1 mei opheffing tollén, na 100 jaar komt de tolheffing weer terug, er is dus niets nieuws onder de zon. 11 juni, zwervers zijn van alle tijden en verder het overlijden van burgemeester A P H A de Klein, geboren in 1836, burgemeester in Ameide/Tienhoven van 1886 tot 1900.

*Ameide, 1 Mei. Dank zij de afschaffing der Rijkstollen komt hier, aan te vangen 7 Mei a. s., een Maandagsche Omnibusdienst tot stand tusschen deze gemeente en Goinchem. Al is 't nog maar één dag in de week, toch zal daarmee en eene werkelijke behoeften worden verzien. Alle lof komt toe aan de Gebrs. Diepenhorst, die daartoe het initiatief namen. Moge hunne onderneming slagen niet alleen, maar zoodanig opnemen dat zij den wekelijkschen dienst spoedig tot een dagelijkschen kunnen uitbreiden.

*Ameide, 6 Mei. Het aantal vergunningen tot kleinhandel in sterke drank in deze gemeente is op 1 Mei jl. met 1 verminderd en bedraagt thans 9, waarvoor f281,25 aan vergunningsrecht is betaald.

*Ameide, 22 Mei. Op de 15 Meijl. van kracht geworden kiezerslijst dezer gemeente komen voor 146 kiezers voor de 2de Kamer en voor de Prov. Staten en 141 voor den Gemeenteraad, zijnde resp. 8 en 3 minder dan ten vorigen jare.

*Ameide, 7 Juni. Bij de heden alhier gehouden eerste publieke verhuring van hooilanden, gelegen op Achthoven onder Lexmond, was de opbrengst 60% hooger dan 't vorig jaar.

*Ameide, 11 Juni. Tot Godsdienst-onderwijzeres aan de afdeelingen van den Nederlandschen Protestantenvbond alhier en te Oud-Beierland is benoemd mej. Buysman te Delft.

— Van j.l. Zaterdag- op Zondag-nacht werd door de politie alhier op straat aangetroffen een 16-jarig meisje uit Rotterdam, dat voorgaf op reis te zijn naar familie in of bij Vianen. Zondagmorgen per Culemborgsche stoomboot werd ze naar Rotterdam teruggezonden.

**Ameide, 18 Juni. Gisteren overleed, na een lijden van eenige maanden, nog onverwacht, de heer A. P. H. A. De Kleijn, oud-lid der Staten van Zuid-Holland, burgemeester van Ameide en Tienhoven, hoogheemraad van de Alblasserwaard, voorzitter der waterschappen Batuwe c. a. onder Jaarsveld enz., enz., in den ouderdom van 64 jaren.

Met den heer De Kleijn is een man heengegaan, die, in zijne verschillende maatschappelijke betrekkingen, hooge achting en waardeering verdiende en genoot, door zijn uitgebreide kennis op administratief gebied, zijn ijver voor de hem toevertrouwde belangen, zijn hoog ontwikkeld plichtsgevoel.

In bijzondere mate vriendschappelijk en hulpvaardig voor zoo velen die met hem samenwerkten, zal zijn dood in vele kringen worden betreurd, door het gemis van een welwillend en dsgelijk raadsmán, tot wien men zich nooit te vergeefs om hulp en voorlichting wendde.

*Ameide, 21 Juni. Heden had de teraardebestelling plaats van het stoffelijk overschot van onzen en Tienhoven's zeer betreunden burgemeester, wijlen den heer De Kleijn.

Ze was eenvoudig, maar aandoenlijk plechtig!

Behalve een schaar van vrienden van hier en elders, waren tal van deputatie's in den stoet uit besturen, waarin de overledene zitting had; de beide gemeenteraden voltallig.

Achtereenvolgens werden hartelijke woorden van hulde en waardeering gesproken door de heeren J. L. De Jongh, onzen oudsten wethouder, W. G. Degenhardt, hoofd der gemeenschappelijke openbare school alhier, T. Swets Az. te Hardingsveld, dijkgraaf van de Alblasserwaard, S. I. Cambier van Nooten, secr-penningm. van het waterschap 'de Hoogen-Boezem achter Haastrecht', en L. A. v. d. Voort, heemraad der 5 waterschappen onder Jaarsveld.

De familie Van Eeten te Utrecht c. a. en de heer Van Stolk, ambachtsheer dezer gemeente, te Rotterdam, sierden de lijkist met prachtige bloemkransen.

De. Van Woudenberg Hamstra van Ooijen, zwager des overledenen, dankte, namens de familie, in gevoelvolle woorden voor de ondervonden deelneming in haar zoo smartelijk verlies.

Op dit blad bericht 21 juni kersenverkoop zoals sommigen onder ons nog weten hoe dat ging en op 9 juli slechte berichten over de kersenoogst. 3 en 5 juli kennelijk de eerste uitvoering van muziekver. Unie die in 1898 was opgericht.

En op 13 aug. de voorbereidingen op de installatie van de nieuwe burgemeester Dhr. H. van Eeten.

— Op de heden-avond alhier gehouden publieke verkoop van kersengewas werd besteed: 7 à 8 cent per kilo aan den boom.

Op de tegelijkertijd gehouden verhuring van hooilanden werd gemiddeld besteed f 42,50 per hektare, tegen f 22,50 in 't vorig jaar; naar schatting f 9 à f 10 per 500 kilo hooi op stam, tegen f 4,50 à f 5 in 1899.

*Ameide, 21 Juni. De Collecte voor den gewapenden dienst heeft in deze gemeente opgebracht f 12,64^s en te Tienhoven f 2,44.

*Ameide en Tienhoven, 5 Juli. In deze beide gemeenten hebben zich voor het militair onderricht slechts 8 jongelingen aangemeld. Het zal dus in den aanstaanden winter hier niet gegeven worden.

*Ameide, 3 Juli. De fanfare-vereeniging „Unie” alhier stelt zich voor op a. s. Donderdag-avond hare eerste openbare uitvoering te geven in den tuin van het café „Lekzicht” alhier, bij ongunstig weder in de zaal.

Moge deze jeugdige vereeniging, die door ernstige studie, onder leiding van haren volijverigen en kranigen directeur, den heer M. Van Bonzel, zich reeds goed kan doen hooren, met een ruim bezoek van belangstellend publiek vereerd worden.

— De door burgemeester en wethouders opgemaakte aanbeveling ter benoeming van een secretaris dezer gemeente, in de plaats van wijlen den heer A. P. H. A. De Kleijn, bestaat uit de heeren A. Van Stavoren, gemeente-ontvanger en A. W. G. Van der Hardt Aberson, rijksontvanger, beiden alhier.

*Ameide en Tienhoven, 2 Juli. Door wind en regen heeft het kersengewas reeds veel geleden. Onder zeer ongunstige weersgesteldheid werd heden met het plukken aangevangen; de prijs is 8 à 10 cent per $\frac{1}{4}$ kilo.

Ook voor den hooibouw wordt sterk verlangd naar droger weder.

*Tienhoven, 12 Juni. De heden alhier gehouden verkoop van tiendgewassen onder deze gemeente en Ameide bracht op f 130; vorig jaar f 105.

*Tienhoven, 16 Juli. Van gister-avond tot heden-middag zijn op de zalmzegen-visscherij alhier 6 kleine zalmen gevangen.

*Ameide, 5 Juli. Heden gaf de fanfare-vereeniging „Unie” alhier haar eerste uitvoering. Deed de dicht bewolkte lucht in den namiddag vreezen, dat velen zich zouden laten afschrikken van het bijwonen van die uitvoering of dat mogelijk een regenbui de bezoekers zou dwingen in de zaal te vluchten, het liep mee. De regen wachtte netjes tot de uitvoering was afgelopen en het aantal bezoekers viel niet tegen. Ook vertegenwoordigers van de zuater-vereenigingen te Leksmond en te Meerkerk werden daaronder met genoegen opgemerkt. De uitvoering slaagde bij uitstek; „Unie” mag met voldoening daarop terugzien. De vereeniging gaf blijken van ernstige studie. Den directeur, den heer Van Bonzel, komt voor de leiding van die studie grooten lof toe. Onder de 12 uitgevoerde stukken trokken vooral no. 8 En Famille (Mazurka), no. 6 Lucretia Borgia en no. 12 Potpourri van Renaud.

De tuin van het café „Lekzicht” bleek zich uitstekend voor zulk eene uitvoering te leenen.

*Ameide en Tienhoven, 9 Juli. Op het plukken der kersen wordt allerongunstigst weder getroffen. 't Zal met de meikersen dan ook spoedig gedaan zijn. Ze gelden voor 1ste kwaliteit 12 à 14, 2de soort 10 à 11 cent per $\frac{1}{4}$ kilo; zwarte kersen zijn er nog al; als die het niet goedmaken, zal de uitkomst voor de pachters zeer onvoordeelig zijn.

*Ameide, 7 Aug. Op den 24sten Aug. e. k. zal alhier de verkiezing plaats hebben van een hoofdvingeland van het waterschap „de Overwaard” uit ingelanden van den polder Ameide, ter vervulling der vacature ontstaan door het overlijden van den heer A. P. H. A. de Kleijn alhier.

*Ameide, 10 Aug. Op de alhier gehouden publieke verkoop van boomvruchten werd besteed van f 1,75 tot f 3 per hectoliter, aan den boom; de opbrengst belooft nog al bevredigend te zijn, sommige boomgaarden gelden van f 200 tot f 800.

Tevens werden verpacht eenige perceelen polder-naweide tegen f 10 à f 15 per hektare.

*Ameide en Tienhoven, 13 Aug. Op den 15. Aug. e. k. zal alhier de installatie plaats hebben van onzen nieuw benoemden burgemeester den heer H. van Eeten; eche commissie heeft zich gevormd om ZEd. een feestelijke ontvangst te bereiden.

RASTIDESTEDEN

Het begrip "bastide" komt oorspronkelijk uit het Frans en is afgeleid van het woord bastion (=bolwerk). Bastiden zijn in de middeleeuwen gestichte stadjes in Aquitanië, de streek tussen de Dordogne en Pyreneeën in zuidwest Frankrijk. In de twaalfde en dertiende eeuw hadden de Engelse koningen delen van de Franse westkust in bezit. Zij lagen voortdurend overhoop met de Franse koningen en hun vele leenmannen die de streek terroriseerden. Om economische en militaire redenen stichtten zowel de Engelse, de Franse als de lokale heersers nieuwe steden, veelal op laaggelegen terrein. Deze vaak ommuurde stadjes zijn ontstaan tussen 1250 en 1350. Ze zijn volgens een vrijwel uniform schaakbord patroon gebouwd en vertonen een frappante gelijkenis met de Romeinse koloniale steden.

In Nederland vond in de middeleeuwen een vergelijkbaar proces van 'nieuwe' stadstichtingen plaats. Na het uiteenvallen van het Karolingische Rijk, kwam ons land binnen het Duitse Rijk te liggen. Het keizerlijk gezag onder de bisschoppen van Utrecht maakte langzamerhand plaats voor dat der vazallen (leenmannen), zoals de graven van Holland en Gelre. De stad ging daarbij een rol spelen in de machtsstrijd tussen de graaf en diens leenmannen en tussen de vazallen onderling (Holland en Gelre versus 't Sticht). Met behulp van de stad verzekerde de landsheer zich van inkomsten en de vestiging of consolidatie van zijn gezag. De onder heerlijke bemoeienis gestichte stadjes verrezen in gebieden die nog nauwelijks gekoloniseerd waren en over slechte verbindingen beschikten. Om strategische redenen lagen ze vaak in de grensgebieden van de grote politieke invloedssferen van Holland, 't Sticht, Gelre en Brabant.

Of er een relatie bestaat tussen de stedevorming in de 13e en 14e eeuw in zuidwest Frankrijk en in het Hollandse rivierengebied is niet geheel duidelijk. De Zuidfranse bastiden vormden een randverschijnsel in de ontwikkeling van volgens plan gebouwde steden, die reeds in het begin van de 12e eeuw een aanvang had genomen met de ville-neuves in Noord-Frankrijk. De gelijkenis tussen de (Noordfranse) ville-neuves en de (Zuidfranse) bastiden is groot; de laatsten zijn echter aan een veel strenger doorgevoerd maatsysteem onderworpen geweest. Daarmee is tevens het verschil tussen de Zuidfranse en Hollandse bastiden aangegeven.

Een belangrijk verschil tussen de Zuidfranse en Hollandse bastiden is dat in de Nederlandse situatie met de stadstichting vaak werd aangeknoopt bij een reeds bestaand dorp of kasteel. De ruimtelijke kenmerken van de Nederlandse bastiden zijn daarom nogal afwijkend van het uniforme schaakbordpatroon van de Franse bastiden. In de stadsplattegrond van de Nederlandse bastiden zijn veelal de sporen van pré-stedelijke elementen (het voormalige dorp, een voormalig riviertje of landroute, de agrarische verkaveling) terug te vinden. De afwijking van het Franse standaardmodel blijkt ook uit het feit dat er meestal geen aparte vierkante marktplaats aanwezig was. Hiervoor werd een verbrede straat (Culemborg, Vianen, Leerdam, Woudrichem) of een kade langs een kanaal of gracht (Gorinchem, Schoonhoven, Nieuwpoort, Ameide) gebruikt.

De Hollandse bastiden zijn ontstaan in de periode tussen ca. 1280 en 1380, waarbij als ontstaansbasis de verlening van stadsrechten en de ommuring van de stad zijn aangehouden. De bastidesteden kennen een aantal duidelijke ruimtelijke overeenkomsten, zoals: de ligging van de historische stad achter de hoge, al dan niet als vestingwal dienstdoende, waterkering; de voor middeleeuwse begrippen zeer regelmatige stadsplattegronden; en de situering van de belangrijkste stedelijke ruimte, de markt, loodrecht op de rivier. De lokale omstandigheden en de oorspronkelijke politiek-economische en militair-strategische betekenis hebben echter ook geleid tot onderling verschillende ruimtelijke kenmerken.

Leerdam, Ameide, Vianen en Culemborg behielden lange tijd hun oorspronkelijke bastidevorm. De stadjes werden omgeven door grachten en palissaden, later vervangen door stadsmuren met torens en versterkte muurpoorten. Culemborg vormt hier een uitzondering. Onder leiding van haar ambitieuze Heren werd de stad al aan het einde van de 14e eeuw fors uitgebreid, zowel aan de noord- als aan de zuidzijde. Ook Schoonhoven, Nieuwpoort, Gorinchem en Woudrichem worden in eerste instantie voorzien van stadsgrachten en -muren. Wanneer rond het midden van de 16e eeuw een

andere manier van oorlogvoeren wordt ingevoerd, worden de verdedigingswerken aangepast. De steeds groter wordende vuurkracht van de kanonskogel bleek het beste gesmoord te kunnen worden in een aarden wal, zonder dat daar grote gaten insloegen. Schoonhoven en Gorinchem gebruikten de nieuwe bevestiging voor het realiseren van een stadsuitbreiding. Nieuwpoort en Woudrichem daarentegen zagen hun stadsgebied om vestingbouwkundige redenen verkleind worden.

Een belangrijk onderdeel van het defensie systeem van Holland was de inundatie: het onderwater zetten van grote delen van het land om daarmee de doorgang voor de vijand te belemmeren. In 1673 wordt besloten de slecht beheersbare linie te verbeteren. Daartoe werden onder meer Schoonhoven, Nieuwpoort, Gorinchem en ook het oude handelsstadje Woudrichem opnieuw bevestigd. Uitgestrekte gebieden in de Lopikerwaard, Alblasserwaard en later de Vijfheerenlanden konden onder water worden gezet.

De ontwikkeling van de bastide Wijk (bij Duurstede) hangt samen met de functie van het kasteel Duurstede, dat in de tweede helft van de 15e eeuw de residentie wordt van de bisschop van Utrecht. Het kasteel wordt daartoe uitgebouwd tot een machtige vesting met aarden wallen en bastions.

Rond 1800 kwam er een einde aan het bevestigen van steden. De oorlogvoering van Napoleon baseerde zich niet langer meer op het veroveren van steden, maar verplaatste zich naar het land. De Oude Hollandse Waterlinie werd naar het oosten verplaatst, waarbij de Diefdijk de westelijke grens van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ging vormen. Veel steden verloren hiermee hun militair-strategische betekenis, waardoor de vestingwerken overbodig werden. Omdat de vestingwallen of muren van de oorspronkelijke bastidesteden in het Hollandse rivierengebied veelal een waterkerende functie vervullen, zijn zij over het algemeen redelijk onderhouden en bewaard gebleven.

Niet genoemd in het rijtje bastidesteden zijn Vreeswijk (Nieuwegein) en Lekkerkerk. Beide nederzettingen zijn dan ook geen bastiden. Vreeswijk is ontstaan als een versterkte voorpost van de stad Utrecht bij de sluis van de Vaartse Rijn in de Lek. Later gaat de vesting onderdeel uitmaken van de In Hollandse Waterlinie.

Lekkerkerk is een oorspronkelijk dijkdorp. In tegenstelling tot veel andere dijkdorpen, bezit Lekkerkerk een waterfront achter de later aangelegde en verhoogde waterkeermuur, vergelijkbaar met bijvoorbeeld Wijk bij Duurstede of Woudrichem. De huidige waterkeermuur voor het rivierfront heeft echter nooit een defensieve functie gehad.

AMEIDE

historische ontwikkeling

Eén van de zeven grote leenmannen van het Sticht was de Heer van Goor uit Overijssel (Oversticht), tevens leenhouder van Ameide. De bisschop had in Ameide een krachtige leenman nodig vanwege de ligging in het omstreden grensgebied met Holland. De ontwikkeling tot stedelijke nederzetting kwam pas tot stand toen ook de binnenlanden (de Alblasserwaard) waren ontgonnen. Door de transportoverslagmogelijkheden te Ameide kon deze plaats als doorvoerhaven voor dit deel van de Alblasserwaard gaan functioneren.

Vermoedelijk om Ameide te stimuleren in haar ontwikkeling kreeg het dorp rond 1300 stadsrechten van de Heer van Herlaer (die in 1433 werden bevestigd door de sinds 1400 nieuwe heerser van Ameide, de Heer van Vianen). De stadswallen zijn al in een vroeg stadium verloren gegaan (men neemt aan in 1572 toen Utrechtse troepen de stad innamen), zodat de plaats ervan niet met zekerheid te achterhalen is.

De Lekdijk ten oosten van de stad liep oorspronkelijk een stuk zuidelijker, in het verlengde van de huidige Oudendijk. Met de aanleg van de rivierdijk is ook de dam in het Broekse Water aangelegd. De dam werd een stuk landinwaarts gelegd, zodat voor de huidige Voorstraat een haven kon ontstaan. Met de demping van de haven in 1820 en de doortrekking van de Lekdijk in noordelijke richting is de huidige situatie ontstaan.

Dat Ameide nooit echt tot ontwikkeling is gekomen, komt voornamelijk door de concurrentie van andere steden als Schoonhoven, Gorinchem en vooral Vianen. Desondanks heeft Ameide toch een zekere welvaart gekend, getuige de bebouwing aan de Voorstraat en het fraaie in 1642 gebouwde stadhuis op de dam.

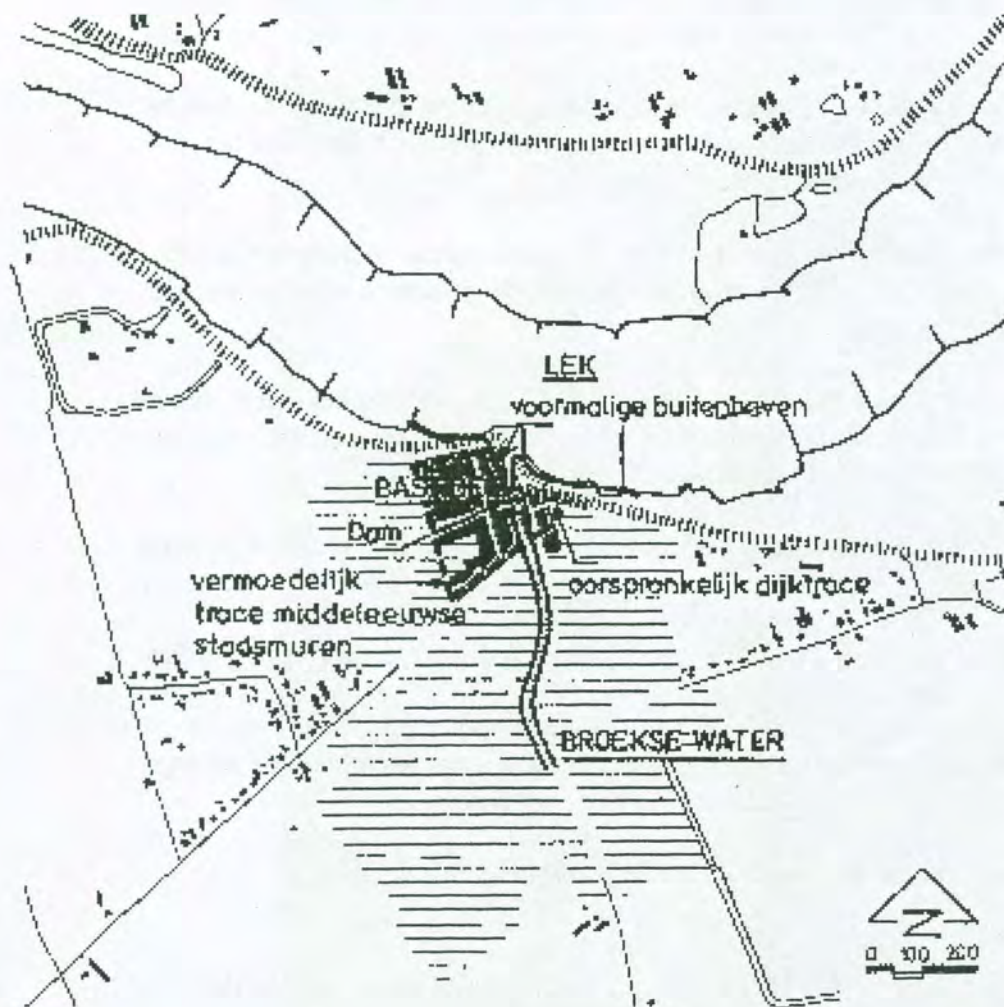
huidige situatie

Hoewel er in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden meer voorbeelden zijn van in hun ontwikkeling geremde middeleeuwse stadjes, is Ameide daarvan één van de gaafst bewaarde. De huidige ruimtelijke structuur van het stadje komt nog grotendeels overeen met de situatie omtrent het midden van de 17e eeuw.

De Dam is in alle opzichten het centrale element in de kleinschalige stadsplattegrond. Het is een door aaneengesloten relatief grootschalige en monumentale bebouwing omsloten plein met een uitgesproken stedelijk karakter, geaccentueerd door de plaats van het oude raadhuis aan de noordzijde ervan. De eigenlijke Dam ligt onder de zuidelijke bebouwingsstrook in het verlengde van de Oudendijk. Oorspronkelijk maakten de Voorstraat en de Oudendijk deel uit van de Lekdijk die hier een rechte hoek maakte. In die hoek lag de buitendamse haven, waaruit door gedeeltelijke demping, ophoging en bebouwing het huidige plein ontstond. Achter het stadhuis vormt het later gedempte deel van de haven een driehoekige pleinachtige ruimte, waarvan de westzijde (Voorstraat) de voormalige havenkade is. Aan de vroegere status van de haven herinnert de grootschalige en monumentale bebouwing aan de Voorstraat. De haven zelf is vervangen door een buitendijkse loswal. Deze oude loswal is nu ingericht als dagrecreatieterrein met picknickplaatsen, aanleg- en vissteiger en parkeerplaatsen. Een jachthaven is in Ameide niet aanwezig.

De huidige Lekdijk, tevens de hoofdontsluiting van Ameide, vormt een visuele en functionele barrière tussen de stad en de rivier, die als gevolg van de geplande dijkversterking nog duidelijker zal worden.

Bron: Bastidesteden; Stimuleringsproject Nadere Uitwerking Rivierengebied, eindrapport oktober 1992

Hierbij weer eens een bijdrage van de rubriek : ontvangen tijdschriften van onze zusterverenigingen in de Alblasserwaard en de Vijfherenlanden en landelijk verschijnende bladen op het gebied van de historie.

Historische Ver. Hoogblokland, Hoornaar en Noordeloos; met ver. nieuws, over gehouden lezingen, verslag jaarverg. een praatje met een inwoner van Hoornaar, t.w. Marinus Bongers, als melkcontroleur en vee schetser.

Lek en Huibertkroniek van de His.Ver. Lexmond en Hei-en Boeicop; met een artikel over de ruzie van de polderbesturen in 1846, uittreksels uit de Leerdamsche Courant van 70 jaar geleden, iets over kleine Aaichie en z'n familie.

Hist.Ver. Arkel en Rietveld, met een art. over de Rietveldse Wiel enz.

Oud Gorcum Varia, met art. over het Lindenlaantje, de locomobielenloods, de bierbrouwerij, het Wijdschild, had Dalem een kasteel?, enz..

Bij Clockgeluy, Hist. Kring Nieuwpoort, Groot-Ammers en Streefkerk, met een art. over oude gereedschappen en een genealogie van de fam. Hakemulder.

Kwartaalblad van de Hist.Ver. West-Alblasserwaard, met art. over genealogie van de fam. Baltus, Joodse bewoners in Alblasserdam e.o., en een art. over Paul Kruger op een radarboor van J en K Smit in juni 1901, voorts een art. over Ds Jacob van Duin.

Kwartaalblad van de Hist.Ver. Binnenwaard, met iets over het jachthuis van Jacoba van Beieren, iets over hoe zwaarder de grond hoe kleiner de mol, iets over het weeskamerarchief in Goudriaan, en ver. nieuws.

Mededelingen blad, van de Hist. Ver. Hardinxveld-Giessendam, met verschillende artikelen over o.a. genealogie, open monumentendag, de gemeente veldwachter De Heer, en een Spitfire vermist.

De Kroniek, het blad van de Geschiedkundige Ver. Giessenburg-Schelluinen, met art. over de fam. Kras, uittreksels Gorinchemse Courant van 1925, en een art. over de Gereformeerde Mannenver. over de periode 1933/1983.

De Stamboom, uitg. van de werkgroep Genealogie uit Sliedrecht. uiteraard over de genealogie.

Voorts een boekje van voornoemde werkgroep over Sliedrechtse eigenaardigheden.

Grondig bekeken, een uitgave van de archeologische werkgemeenschap Lek- en Merwestreek, met art. over archeologie en opgravingen in het kader van de aanleg Betuwelijn en de Liesveldse kasteelgracht te Groot-Ammers.

De W B L nieuwsbrief uit Ysselstein over dijkverzwaring en natuur in de Lopikerwaard.

Een Nieuwsbrief van de St. Boerderij en Erf, over boerderijen in de

Ablasserwaard en de Vijfherenlanden.

Holl.Hist. Magazine, een kwartaaluitgave over de cultuurhistorie van Noord- en Zuidholland, art. over waterschapsarchieven van Noordholland en Rijnland.

Alledaagse dingen, art. over alle mogelijke dingen en dingetjes in en uit de Ned. Volkscultuur.

Heemschut, met art. over cultuurmonumenten in het gehele land Limburg en Amersfoort worden in dit nummer uitgelicht.

Nieuwsflits, een uitgave van Vierzon over Monumentenbeheer, met nieuwtjes over Monumenten door het gehele land.

